

ARAŞTIRMA

ANNELERİN ÇOCUKLARINDA YÜRÜTEÇ KULLANMA DURUMLARI VE YÜRÜTECE BAĞLI KAZALARIN İNCELENMESİ: DOĞU VE BATI ÖRNEĞİ

Fatma YILMAZ KURT*

Semra KÖSE***

Aynur AYTEKİN ÖZDEMİR**

Tanju OĞUL****

Alınış Tarihi: 08.06.2018

Kabul Tarihi: 03.10.2018

ÖZET

Amaç: Araştırma, Türkiye'nin doğu ve batısında iki ilde yaşayan annelerin çocuklarında yürüteç kullanma durumları ve yürüteçle ilişkili olarak ortaya çıkan kazaları belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Araştırma, Çanakkale ve Erzurum illerinde farklı sosyoekonomik düzeye sahip ailelerin ikamet ettiği birer Aile Sağlığı Merkezinde, 01 Şubat-30 Haziran 2015 tarihleri arasında tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Evreni, araştırmanın yapıldığı tarihler arasında ilgili Aile Sağlığı Merkezi bölgesinde ikamet eden 18-24 aylık bebeği olan anneler oluşturmuştur. Örneklem seçimine gidilmemiş, 423 anne ile çalışma tamamlanmıştır. Veriler, araştırmacılar tarafından hazırlanan "Soru Formu" aracılığıyla yüz yüze görüşme yöntemi ile elde edilmiştir.

Bulgular: Çanakkale'deki annelerin %54'ünün 18-24 aylık bebeklerinde yürüteç kullandığı, %75'inin yürüteç kullanmaya bebeğin yaşı 7-9 ay olduğunda başladığı ve %50'sinin 3-4 ay süre ile yürüteç kullandığı belirlenmiştir. Erzurum'daki annelerin %71.3'ünün 18-24 aylık bebeklerinde yürüteç kullandığı, %49.7'sinin yürüteç kullanmaya bebeğin yaşı 7-9 ay olduğunda başladığı ve %62.3'ünün 1-2ay süre ile yürüteç kullandığı belirlenmiştir. Çanakkale'deki bebeklerin %25'inin, Erzurum'daki bebeklerin %28.9'unun yürüteçle ilişkili kaza geçirdiği saptanmıştır.

Sonuçlar: Anneler tarafından kullanılan geleneksel yardımcı araçlardan biri olan bebek yürütecinin, her iki bölgede yoğun olarak kullanıldığı belirlenmiştir. Bebek yürüteci kullanımı konusunda, ailelerde farkındalık oluşturacak çalışmaların ve eğitimlerin bölgesel farklılıklar dikkate alınarak yapılması ve yaygınlaştırılması önerilir.

Anahtar Kelimeler: Bebek ekipmanları; yürüteç; kazalar; anneler; hemşirelik

ABSTRACT

Maternal Use of Baby Walkers and Investigation of Accidents Happened Because of Baby Walkers: A Sample of East and West

Aim: The study was conducted to identify the use of baby walkers and baby walker accidents in mothers living a city in western and eastern Turkey.

Method: The descriptive study was carried out between February1 and June30,2015 in one for each Family Health Center in Çanakkale and Erzurum province, where families from various socioeconomic levels admitted. The study population consisted mothers having babies a 18-24 months of age and living in regions of the selected Family Health Center's in the study period. The study was carried out with 423mothers who agreed to participate in the research without any sample group selection. The data were obtained by face-to-face interviewing via a "Questionnaire" prepared by the researchers.

Results: Of the mothers living in Çanakkale, 54% was found to use a baby walker with their babies at18-24months of age,75%had started to use baby walkers when their baby was 7-9months of age, and 50% was found to use a baby walker for 3-4months. And of the mothers living in Erzurum, 71.3% was found to use a baby walker with their babies at 18-24months of age,49.7% had started to use baby walkers when their baby was 7-9 months of age, and 62.3% was found to use a baby walker for 1-2 months. It was found that 25% of the babies in Çanakkale, and 28.9% of the babies in Erzurum had been through an accident while in a walker.

Conclusions: It was determined that baby walkers as one of the traditional utility vehicles used by mothers for children in infancy were being used intensively by mothers living in both regions. It is recommended to perform studies and training to raise awareness in families regarding the use of baby walkers by considering the regional differences.

Key words: Baby equipment; walkers; accidents; mothers; nursing

*Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, (Dr. Öğr. Üyesi), ORCID ID: 0000-0001-9647-6764, e-posta: fatmayilmaz@comu.edu.tr

**Sorumlu Yazar: İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, (Doç. Dr.), ORCID ID: 0000-0002-4738-0747, e-posta: aynuraytekin25@hotmail.com

***Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD, (Arş. Gör.), ORCID ID: 0000-0003-3828-8874, e-posta: semraak_88@hotmail.com

****Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, (Arş. Gör.), ORCID ID: 0000-0003-4461-8745, e-posta: tanju.ogul@gmail.com

GİRİŞ

Kaza, önceden planlanmamış, beklenmeyen, ani olarak ortaya çıkan ve yaralanma, hasar ile sonuçlanabilen, önlenemeyen bir olaydır. Kazalar, genellikle yaşandığı yere göre sınıflandırılır. Ev kazaları, ev içinde veya ev çevresinde meydana gelen kazalardır. Ev kazaları, bebek yaralanma ve ölümlerinde başta gelen nedenler arasındadır (Güven ve Cerit 2002; Özcebe 2006; Kurt ve Aytekin 2015). Bebek ve çocuklar kendilerini kazalardan koruyabilecek bilinçte ve öngöründe olmamaları, etrafa karşı meraklı ve araştırmacı olmaları nedeniyle kazalar açısından riskli bir yaş grubunu oluştururlar (Wong, Hockenberry-Eaton and Wilson 2005). Kaza oluşumunda güvensiz çevre koşulları ve dikkatsiz davranışlar önemli rol oynamaktadır (Uskun, Alptekin, Öztürk ve Kışoğlu 2008). Özellikle bebeklik döneminde ev kazalarına neden olan faktörlerden birisi, anneler tarafından geleneksel olarak bebeklerin gelişimini desteklediği düşünülerek kullanılan bebek yürüteçleridir.

Geleneksel bir çocuk bakım aracı olan yürüteç dünya üzerinde farklı toplumlarda yaygın şekilde kullanılmaktadır (Dogan, Bilici, Yılmaz, Catal ve Keles 2009). Bebeklik döneminde hareketlenmeye başlayan çocuklarının ayakları üzerinde duramadığını gören çoğu ebeveyn, bu dönemde çocuğunu yürütece koyarak yürümeyi hızlandırdıklarını düşünmektedir (Al-Nouri and Al-Isami 2006). Çalışmalarda annelerin yürütecin bebeğin yürütmesine yardımcı olduğunu ve aynı zamanda onu eğlendirdiğini düşündükleri saptanmıştır (Kendrick et al. 2005; Schopf and Santos 2015). Amerikan Pediatri Akademisi (APA) yürüteçlerin bebeğin daha çabuk yürütmesini sağlamadığını, aksine bebeklerin normal motor ve mental gelişimini geciktirdiğini bildirmiştir (American Academy of Pediatrics Committee on Injury an Poison Prevention 2001; Garrett, McElroy and Staines, 2002). Emekleme, sürünme, yuvarlanma, ayağa kalkma, tırmanma gibi aşamalar bebeğin kaslarının güçlenmesi ve kaslarını koordine etmeyi öğrenmesini sağlar. Yürüteç kullanımı, bebeğin fiziksel gelişimindeki bu önemli basamakların atlanmasına neden olabilmektedir (American Academy of Pediatrics Committee on Injury an Poison Prevention 2001).

Yürüteç kullanımına ilişkin yapılan çalışmalarda kullanım oranlarının İran'da %54,5, Birleşik Arap Emirliklerinde %87, Kuveyt'te %95, Singapur'da ise %58-80 arasında olduğu

belirlenmiştir (Alessa, Humoud and Qabandi 2015; Barss, Grivna, Al-Hanaee, Al-Dhahab, Al-Kaabi and Al-Muhairi 2016; Shiva, Ghotbi and Yavari 2010; Tan, Lim and Gu 2004; Thein, Lee and Bun 2005). Ülkemizde yapılan bir çalışmada yürüteç kullanım oranı %75.4 olarak saptanmıştır (Dogan, Bilici, Yılmaz, Catal ve Keles 2009).

Yürüteçler, bebekleri/çocukları merdivenlerden düşme, tehlikeli nesnelere ulaşım dokunabilme ya da bu nesnelere kendi üzerlerine düşürme gibi kaza/yaralanma riskleriyle karşı karşıya getirmesinden dolayı güvenilir değildir. Hatta yürüteç kullanımına bağlı yaralanmaların sayısı puset, sandalye, beşik, yatak gibi yaralanma ihtimali yüksek olan diğer ekipmanların neden olduğu yaralanmalardan daha fazla olduğu bildirilmektedir (Dogan, Bilici, Yılmaz, Catal ve Keles 2009). Amerika Birleşik Devletleri'nde yürüteçler 18 aylıktan daha küçük çocuklarda en sık yaralanma nedenleri arasında gösterilmektedir (Connors, Veenema, Kavanagh, Ricci and Callahan 2002). Yeni Zelanda'da yürüteçler düşmelerin ilk üç nedeni arasında yer almaktadır (Morrison, Chalmers, Parry and Wright 2002). İngiltere'de sık kullanılan bir araçtır ve her yıl üç binden fazla yaralanmaya sebep olduğu bildirilmektedir (Kendrick et al. 2005). Bu bilgiler dikkate alındığında farklı kültürlerde bebek yürütecinin kullanım nedenlerinin ve yürüteçle ilişkili yaralanmaların araştırılması çocuk sağlığı açısından oldukça önemlidir (Chagas, Mancini, Tirado, Megale and Sampaio 2011).

Çocukluk çağında önemli bir morbidite ve mortalite nedeni olan, sakatlıklara yol açabilen kazaların önlenmesi ve azaltılmasında, koruyucu sağlık hizmetlerinin uygulanmasında önemli bir yere sahip olan hemşirelerin rolü büyüktür (Çınar ve Görak 2003). Bu bakımdan hemşirelerin bebeklik döneminde güvenli olduğu düşünülerek kullanılmaya başlayan ancak ev kazaları için ciddi bir potansiyel oluşturan bebek yürüteçlerinin anneler tarafından kullanılma durumu ve yaşanan kazalar hakkında bilgi sahibi olması gerekmektedir. Bu çalışma, Türkiye'nin iki farklı bölgesindeki iki ilde yaşayan annelerin, çocuklarında yürüteç kullanma durumları ve yürüteçle ilişkili olarak ortaya çıkan kazaları belirlemek amacıyla yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Türü

Çalışma, karşılaştırmalı ve tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman
Çanakkale ve Erzurum'da birer Aile Sağlığı

Merkezi (ASM) bölgesinde 01 Şubat- 30 Haziran 2015 tarihleri arasında yürütülmüştür.

Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Evreni, araştırmanın yapıldığı tarihler arasında belirtilen ASM bölgelerinde ikamet eden 18-24 aylık çocuğu olan anneler oluşturmuştur. Örneklem seçimine gidilmeden iletişim sorunu olmayan ve araştırmaya katılmayı kabul eden Çanakkale'den 200 ve Erzurum'dan 223 olmak üzere toplam 423 anne ile çalışma tamamlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Veriler, araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda hazırlanan soru formu aracılığıyla toplanmıştır.

Soru Formu: Bu form; anne ve çocuklara ait tanıtıcı özellikleri ve yürüteç kullanımıyla ilgili durumları ve kazaları sorgulayan toplam 15 sorudan oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması

Veriler araştırmacılar tarafından yüz yüze görüşme yöntemi ile toplanmıştır. Veriler, annelerin daha yoğun olarak ASM'ye başvuru yaptığı haftanın ilk iki gününde (pazartesi ve salı günleri) elde edilmiştir. Annelerle görüşme, ASM'de bir görüşme odasında yaklaşık 10-15 dakikalık zaman diliminde gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırma sonucunda elde edilen veriler, SPSS (Statistical Package For Social Sciences, Inc., Chicago, IL, ABD) 18.0 paket programında sayı, yüzdelik dağılım, ortalama, standart sapma ve ki-kare testi ile analiz edilmiştir. Araştırma verilerinin analizi için istatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak alınmıştır.

Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmanın yapılabilmesi için Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurulu'ndan onay (Etik kurul no: EK-2014-134) ve ilgili kurumlardan resmi izinler alınmıştır. Araştırmalarda insan olgusunun kullanımında bireysel hakların korunması gerektiğinden "Gönüllük İlkesi" ışığında "Bilgilendirilmiş Onam" koşulu yerine getirilmiştir. Annelere öncelikle çalışmanın amacı açıklanmış, verdikleri bilgilerin çalışma dışında hiçbir yerde kullanılmayacağı belirtilerek çalışmaya katılmayı kabul eden annelerle çalışılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma her iki ilde yalnızca birer ASM bölgesindeki 18-24 aylık çocuğu olan annelerle gerçekleştirildiği için genellenmenin yapılamaması ve annelerin kendi ifadelerine dayalı olması araştırmanın sınırlılıklarıdır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Çanakkale 519.793 toplam nüfusu ile Türkiye'nin en batı bölgesinde, Erzurum ise 762.021 toplam nüfusu ile Türkiye'nin doğu bölgesinde yer alan iki şehirdir. Bu iki şehir sosyo-demografik olarak farklı özelliklere sahiptir. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2013 raporuna göre; Türkiye'nin doğusunda toplam doğurganlık hızı binde 3.41, batısında 1.93 iken, Türkiye ortalaması binde 2.26'dır. Aynı rapora göre doğuda hiç eğitimi olmayan/ilkokulu bitirmemiş kadınların oranı %45.8 iken, batıda bu oran %21.5'tir. Aynı zamanda bölgeler arası refah dağılımı açısından büyük farklılıklar bulunmaktadır. Doğu bölgesinde nüfusun büyük bir oranı (%44) en yoksul %20'lik dilimde yer alırken, batı bölgesinde nüfusun önemli bir oranı (%29) en zengin %20'lik dilimde yer almaktadır (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü 2013). TNSA 2013 raporundaki bu farklılıklar Türkiye'nin doğu ve batısında bulunan yerleşim alanlarının sosyo-demografik özelliklerinin birbirinden oldukça farklı olduğunu göstermektedir. Türkiye'nin doğusunda ve batısında bulunan iki ilde yapılan araştırmanın bulguları TNSA verilerini desteklemektedir. Araştırma kapsamına alınan 423 anne ve çocuğunun %47.3'ü (n=200) Çanakkale'de, %52.7'si (n=223) Erzurum'da ikamet etmektedir. Annelerin yaş ortalamasının Çanakkale'de 27.58 ± 4.55 , Erzurum'da 28.55 ± 4.95 olduğu belirlenmiştir. Çanakkale'deki annelerin %56'sının çalışmadığı, %53.5'inin lise mezunu, %43'ünün tek çocuğa sahip olduğu ve %90.5'inin çekirdek ailede yaşadığı bulunmuştur. Erzurum'daki annelerin ise %66.4'ünün çalışmadığı, %39'unun okuryazar/ilkokul mezunu, %34.2'sinin 3 ve daha fazla sayıda çocuğa sahip olduğu ve %34.1'inin geniş ailede yaşadığı belirlenmiştir. Anneler sayılan değişkenler açısından karşılaştırıldığında Çanakkale ve Erzurum'daki anneler arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir ($p < 0.05$) (Tablo 1).

Çalışmada Çanakkale ve Erzurum'da yaşayan anne ve çocukların yukarıda sayılan değişkenler açısından birbirine benzer olmadığı görülmektedir. Bu durum, Türkiye'nin farklı sosyo-demografik özelliklere sahip iki ilindeki annelerin, bebekleri için yürüteç kullanmayı tercih etme ve bununla ilişkili diğer özelliklere ilişkin durumu ortaya çıkarması bakımından oldukça değerlidir.

Literatür incelendiğinde; daha önce yapılmış çalışmalarda ailelerin çocukları için yürüteç kullanma oranlarının oldukça yüksek olduğu görülmektedir (Al-Nouri and Al-Isami 2006; Dogan, Bilici, Yılmaz, Catal ve Keles 2009; Kendrick et al. 2005; Mulvaney, Watson, Smith, Coupland and Kendrick 2014, Shiva, Ghotbi and

Yavari 2010). Çalışmada annelerin çocuklarında yürüteç kullanmayı tercih etme oranının Çanakkale’de %54.0, Erzurum’da ise %71.3 olduğu bulunmuştur. Çanakkale’de (%75.0) ve Erzurum’da (%49.7) yaşayan annelerin önemli bir çoğunluğu bebekleri 7-9 aylık iken yürüteç kullanmaya başladıklarını belirtmiştir.

Tablo 1. Anne ve çocukların tanıtıcı özelliklerine göre dağılımı

Özellikler	Çanakkale		Erzurum		χ^2	p
	Sayı	%	Sayı	%		
Anne yaşı (Ort. \pm SS*)	27.58 \pm 4.55		28.55 \pm 4.95			
Çalışma durumu						
Çalışıyor	88	44.0	75	33.6	4.785	0.029
Çalışmıyor	112	56.0	148	66.4		
Anne eğitim durumu						
Okuryazar/ilkokul	25	12.5	87	39.0	50.223	0.000
Ortaokul	24	12.0	22	9.8		
Lise	107	53.5	57	25.6		
Üniversite ve üzeri	44	22.0	57	25.6		
Aile tipi						
Çekirdek	181	90.5	146	65.9	36.582	0.000
Geniş	19	9.5	77	34.1		
Gelir durumu						
Gelir gidere denk	156	78.0	103	46.2	44.950	0.000
Gelir giderden az	28	14.0	77	34.5		
Gelir giderden fazla	16	8.0	43	19.3		
Çocuk sayısı						
1	86	43.0	76	34.1	15.987	0.000
2	80	40.0	71	31.8		
3 ve daha fazla	34	17.0	76	34.2		
Çocuğun cinsiyeti						
Kız	92	46.0	82	36.8	3.709	0.054
Erkek	108	54.0	141	63.2		
Toplam	200	100.0	223	100.0		

*Ortalama \pm Standart Sapma

Erzurum’daki annelerin önemli bir kısmı da (%36.5) bebekleri 5-6 aylıkken yürüteç kullanmaya başladıklarını ifade etmişlerdir. Çanakkale’deki annelerin %50’si yürüteç kullanım süresini 3-4 ay olarak bildirirken, Erzurum’daki annelerin %62.3’ü bu süreyi 1-2 ay olarak belirtmişlerdir. Araştırmada Çanakkale ve Erzurum’daki annelerin yürüteç kullanma durumları, başlama yaşı ve süresi değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur ($p < 0.05$) (Tablo 2). Çocuklarda yürüteç kullanım oranını saptamaya yönelik

yapılan çalışmalar incelendiğinde; yürüteç kullanım oranı Dogan, Bilici, Yılmaz, Catal ve Keles (2009) tarafından Ankara’da gerçekleştirilen çalışmada %75.4; Shiva, Ghotbi ve Yavari’nin (2010) çalışmasında %54.5 ve Al-Nouri ve Al-Isami (2006) tarafından yapılan çalışmada ise %83 olarak tespit edilmiştir. Önceki çalışmalar ve bizim çalışmamızın bulguları dikkate alınarak birçok toplumda ailelerin çocukları için yürüteç kullanma oranlarının yüksek olduğu söylenebilir. Bu çalışmada her iki ildeki yürüteç kullanma

oranları yüksek olmakla birlikte aralarında da önemli bir fark olduğu görülmüştür. Çanakkale ve Erzurum illerinin sosyo-demografik ve kültürel olarak farklı bir yapıya sahip olduğu düşünüldüğünde bu durum yadırganmayacak bir sonuçtur. Yürüteç kullanımı geleneksel bir kökene sahip olduğundan, annelerin bu kararı

alırken sosyokültürel özelliklerinin oldukça etkili olduğu düşünülmektedir. Nitekim daha önce yapılmış çalışmalar da ailelere ait sosyokültürel özelliklerin yürüteç kullanımıyla ilgili bilgi ve davranışları etkilediğini bildirmiştir (Chagas, Mancini, Tirado, Megale and Sampaio 2011; Dogan, Bilici, Yılmaz, Catal and Keles 2009).

Tablo 2. Annelerin bebek yürüteci kullanma durumları ile ilgili özelliklere göre dağılımı

Özellikler	Çanakkale		Erzurum		χ^2	p
	Sayı	%	Sayı	%		
Yürüteç kullanma durumu						
Kullanıyor	108	54.0	159	71.3	13.557	0.000
Kullanmıyor	92	46.0	64	28.7		
Yürüteç kullanmaya başlama yaşı						
5-6 ay	22	20.4	58	36.5	17.838	0.000
7-9 ay	81	75.0	79	49.7		
10-12 ay	5	4.6	22	13.8		
Yürüteç kullanma süresi						
1-2 ay	33	30.6	99	62.3	26.026	0.000
3-4 ay	54	50.0	45	28.3		
5 ve ↑ ay	21	19.4	15	9.4		
Yürütece bağlı kaza yaşama durumu						
Kaza yaşadı	27	25.0	46	28.9	0.500	0.479
Kaza yaşamadı	81	75.0	113	71.1		
Kazada yaralanma durumu						
Yaralandı	9	33.3	16	34.8	0.016	0.900
Yaralanmadı	18	66.7	30	65.2		
Yürütecin güvenli olduğunu düşünme durumu						
Güvenlidir	150	75.0	131	58.7	12.494	0.000
Güvenli değildir	50	25.0	92	41.3		
Toplam	108	100.0	159	100.0		

Çalışmada incelenen diğer önemli bir değişken ise yürütecin anneler tarafından güvenli bulunma durumu ile yürüteç kullanmaya bağlı ortaya çıkan kaza ve yaralanmalardır. Çalışmada Çanakkale'de yaşayan annelerin %75'inin ve Erzurum'da yaşayan annelerin %58.7'sinin yürüteç kullanımının güvenilir olduğunu düşündükleri belirlenmiş, her iki ildeki çocukların benzer oranlarda yürüteç kazası yaşadığı ve bu kazalarda yaralandıkları bulunmuştur. Daha önce yapılmış çalışmalarda da benzer şekilde yürüteç kullanımı sonucunda kaza ve yaralanmaların yüksek oranlarda gerçekleştiği gösterilmiştir (Alessa, Humoud and Qabandi 2015; Aydoğdu ve Özcebe 2007; Barss,

Grivna, Al-Hanaee, Al-Dhahab, Al-Kaabi and Al-Muhairi 2016; Dogan, Bilici, Yılmaz, Catal and Keles 2009; Shiva, Ghotbi and Yavari 2010). APA, yürütecin çocuklar için güvenli bir araç olmadığını bildirmiştir. Bununla birlikte APA ebeveynlerin yürüteç kullanımı konusunda ısrarcı olmaları durumunda kaza ve yaralanmaları önlemek/ azaltmak amacıyla güvenlik standartlarına uygun yürüteçlerin tercih edilmesini önermiş ve yürüteçlerin güvenlik standartlarına uygunluğunun denetlenmesi gerektiğini vurgulamıştır (American Academy of Pediatrics Committee on Injury and Poison Prevention 2001). Çalışmada annelerin yürütecin güvenli olup olmadığını düşünme durumları

arasında önemli bir fark olduğu görülmektedir. Çanakkale'deki annelerin çoğunluğu yürütecini çocuklar için güvenli olduğunu düşünerek kullanırken, Erzurum'daki annelerin önemli bir kısmının güvenli bir araç olmadığını düşündükleri halde yürüteç kullandıkları anlaşılmaktadır. Bu durum da annelerin yürüteç kullanımı ile ilgili kararları üzerindeki sosyo-demografik ve kültürel özelliklerin etkisiyle açıklanabilir. Çalışmada Çanakkale'deki annelerin eğitim seviyesi Erzurum'daki annelerden daha yüksektir. Erzurum'daki

annelerin önemli bir kısmı geniş ailede yaşamaktadır ve çocuk sayısı Çanakkale'deki annelerden daha fazladır. Bu bulgulara göre Erzurum'daki annelerin eğitim düzeyi ve aile tipinin yürüteç konusunda daha geleneksel bir karar vermelerine neden olduğu düşünülebilir. Ek olarak kalabalık bir ailede yaşayan ve daha fazla çocuğa sahip olan bu anneler her ne kadar yürütecini güvenli bulmasa da çocuğu oyalaması ve anneye zaman kazandırması nedeniyle kullanma kararı vermiş olabilirler.

Tablo 3. Annelerin bebek yürütecini kullanma nedenlerine göre dağılımı

Özellikler	Çanakkale		Erzurum	
	Sayı	%	Sayı	%
Yürüteç kullanma nedenleri*				
Erken dönemde yürümesini desteklemek	60	31.9	80	50.3
Rahatça ev işi yapmak	56	29.8	65	40.9
Çocuğu oyalamak	39	20.7	66	41.5
Çocuğun bacaklarının güçlenmesini sağlamak	15	7.9	36	22.6
Çocuğa yemek yedirebilmek	13	6.9	5	3.1
Çocuğu sakinleştirmek	5	2.7	17	10.7

*Anneler birden fazla seçenek işaretlemiştir.

Toplumda yaygın olarak yürütecini bebeğin yürümeyi öğrenmesine yardımcı olabileceği düşünülmektedir. Çocuklarda dördüncü aydan sonra ilkel reflekslerin kaybolmaya başlamasıyla birlikte adım atma refleksi de kaybolur ve ayakları üzerinde duramazlar. Çocuklarının ayakları üzerinde duramadığını gören çoğu ebeveyn, bu dönemde çocuğunu yürütece koyarak yürümeyi hızlandırdıklarını düşünmektedir (Al-Nouri and Al-Isami 2006). Çalışmalarda annelerin yürütecini hem bebeğin yürümeye yardımcı olduğunu hem de eğlence kaynağı olarak gördüklerini ifade ettikleri saptanmıştır (Kendrick et al. 2005; Schopf and Santos 2015). Çalışmamızda her iki şehirde de annelerin yürütecini kullanma nedenleri arasında ilk sırada erken dönemde yürümeye desteklemek, ikinci sırada rahatça ev işi yapmak ve üçüncü sırada çocuğu oyalamak yer almaktadır (Tablo 3). Shiva, Ghotbi ve Yavari (2010) tarafından çocuklarda yürüteç kullanılması durumlarının belirlenmesi üzerine yapılan çalışmada annelerin %60.17'si çocuğun daha çabuk yürümesi, %25.2'si çocuğu oyalaması, %10.17'si ise geleneksel uygulamalar nedeniyle yürüteç kullandıkları belirlenmiştir. Başka bir çalışmada annelerin yaklaşık yarısının ev işi

yaparken bebeği oyalamak için bebek yürütecini kullandıklarını ifade etmişlerdir (Dogan, Bilici, Yılmaz, Catal and Keles 2009). Bu yönüyle çalışmamızın bulgularının daha önce yapılmış çalışmaların bulgularıyla benzerlik gösterdiği görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmada yürütecini Çanakkale ve Erzurum'da yaşayan anneler tarafından bebeklik dönemindeki çocukları için yaygınca kullanıldığı, ancak Erzurum'daki anneler tarafından daha çok tercih edildiği belirlenmiştir. Sosyo-demografik özellikleri birbirinden oldukça farklı olan bu bölgelerde annelerin bebek yürütecini ile ilgili görüş ve uygulamalarında da farklılıklar olduğu saptanmıştır. Bu doğrultuda, bir yaş altındaki çocuklar arasında yürüteç kullanımı ve yaralanma sıklığını araştıran çalışmaların davranışın daha yoğun olduğu bölgelerde farklı değişkenler açısından da araştırılması, hemşireler tarafından yürüteç kullanımının riskleri, yol açtığı kaza ve yaralanmalarla ilgili ailelerde farkındalık oluşturacak çalışmaların ve eğitimlerin bölgesel farklılıklar dikkate alınarak yapılması ve yaygınlaştırılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Alessa M, Humoud M, Qabandi W.** Parental attitudes toward the use of baby walkers. *International Journal of Health Sciences* 2015; 3(4):109–13.
- Al-Nouri L, Al-Isami S.** Baby walker injuries. *Annals of Tropical Paediatrics* 2006; 26(1): 67–71.
- American Academy of Pediatrics Committee on Injury and Poison Prevention. Injuries associated with infant walkers. *Pediatrics* 2001;108(3):790–2.
- Aydoğdu S, Özcebe H.** Yürüteçlere bağlı yaralanmalar ve alınması gereken önlemler. *Sted* 2007; 16(12):187–90.
- Barss P, Grivna M, Al-Hanaee A, Al-Dhahab A, Al-Kaabi F, Al-Muhairi S.** Baby walker injury, disability, and death in a high-income middle eastern country, as reported by siblings. *Injury Epidemiology* 2016; 3: 17.
- Chagas PS, Mancini MC, Tirado MG, Megale L, Sampaio RF.** Beliefs about the use of baby walkers. *Rev Bras Fisioter* 2011; 15(4): 303–9.
- Connors GP, Veenema TG, Kavanagh CA, Ricci J, Callahan, C. M.** Still falling: A community-wide infant walker injury prevention initiative. *Patient Education and Counseling* 2002; 46: 169–73.
- Çınar ND, Görak G.** 0-6 yaş çocuklarda annenin ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerini tanılama ölçeğinin geliştirilmesi, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Çocuk Forumu* 2003; 6(1): 22-7.
- Dođan DG, Bilici M, Yılmaz AE, Catal F, Keles N.** Baby walkers: A perspective from Turkey. *Acta Paediatrica* 2009; 98: 1656–60.
- Güven S, Cerit G.** Yaşlıların evde karşılaştıkları kazalar ve önlenmesi. *Sağlık ve Toplum* 2002; 2: 66-71.
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü.** Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2013. Ankara. http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2013/rapor/TNSA_2013_ana_rapor.pdf Erişim Tarihi: 20.04.2018
- Kendrick D, Illingworth R, Woods A, Watts K, Collier J, Dewey M, Hapgood R, Chen CM.** Promoting child safety in primary care: a cluster randomised controlled trial to reduce baby walker use. *The British Journal of General Practice* 2005; 55:582–8.
- Kurt FY, Aytekin A.** 0- 6 Yaş Grubu Çocuklarda Ev Kazaları. *HSP* 2015; 2(1): 22–32.
- Morrison L, Chalmers DJ, Parry ML, Wright CS.** Infant-furniture-related injuries among preschool children in New Zealand, 1987-1996. *Journal of Paediatrics and Child Health* 2002; 38: 587–92.
- Mulvaney CA, Watson MC, Smith S, Coupland C, Kendrick D.** Child injury prevention in the home: A national survey of safety practices and use of safety equipment in deprived families. *Health Education Journal* 2014; 73(1): 62–71.
- Özcebe H.** Yaralanma kontrol ve korunma programları ve güvenli toplumlar. İçinde: Güler Ç, Akın L, editörler. *Halk Sağlığı Temel Bilgiler*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları; 2006. p. 686-98.
- Schopf PP, Santos CC.** The influence of baby walker usage in the sensory motor development of children at schools in early childhood education. *Journal of Human Growth and Development* 2015; 25(2): 156–61.
- Shiva F, Ghotbi F, Yavari S.** The use of baby walkers in Iranian infants. *Singapore Medical Journal* 2010; 51(8): 645–9.
- Tan NC, Lim NMLH, Gu K.** Effectiveness of nurse counselling in discouraging the use of the infant walkers. *Asia-Pacific Journal of Public Health* 2004; 16(2):104–8.
- Thein MM, Lee BW, Bun PY.** Childhood injuries in Singapore: A community nationwide study. *Singapore Medical Journal* 2005; 46(3):116–21.
- Uskun E, Alptekin F, Öztürk M, Kişioğlu AN.** Ev hanımlarının ev kazalarını önlemeye yönelik tutum ve davranışları ile ev kazalarına yönelik ilkyardım bilgi düzeyleri. *Ulusal Travma Acil Cerrahi Dergisi* 2008, 14: 46-52.
- Wong DL, Hockenberry-Eaton M, Wilson D.** Health promotion of the toddler and family. *Wong's Essentials of Pediatric Nursing* 2005, 7: 405-15.